

Kalifornia 2007

Voldemar Harvig

Kaliforniasse sõidu eesmärgiks oli näha lapselapsi ja üle hulga aja lapsi. Sedapuhku oli peaaegu paras temperatuur, kuna olin seal jaanuaris.

USA-sse sõitmisel on minul juhtunud, et olen sõitnud Helsingist alguses NY JFK Lennuväljale ja siis edasi. Helsingi Vantaa lennuväli on ilmselt kõige sümpaatsem, kuhu ma olen sattunud. Finnairi lend NY-ki kulges ka normaalselt, kuigi oli märgata tunduvat „taseme“ langust eelmise korraga võrreldes (konjakit pakuti vähem, mida oli märgata hoolimata sellest, et ma seda ei pruukinud). Juba lennu ajal on mõistlik kindlasti täita deklaratsioon, kus tuleb muu hulgas kinnitada, et ei ole töötanud näiteks Gestaapos. Ilmselt on ka hullemaid kohti (ma olen kunagi kümneid tunde seistes oodanud Taskendis lennuki väljalendu), kuid minule tundub, et see, mis toimub NY JFK-s, on täiesti võimatu ja vaatamata kõigele see toimib. Arvestades seda, et Tallinnas kodust lahkumisest kohale jõudmiseni kulub üle 26 tunni, ei ole põhjust täiendavalt viidata mõningase väsimuse tekkimisele.

Kui mingisse ämbrisse tee on selge, siis sinna satub ikka. Nii ka sedapuhku, hinnates kaardi järgi (ka maastaapi arvestades) olin ma veendunud, et Palomari Observatoorium on lähedal. Nagu mõned mäletavad oli Palomari 5-meetrine teleskoop kaua maailma suurim ja veel kauem kõige efektiivsem. Palomari teleskoop valmis (peaaegu) ja pühitseti 1948, kuid võeti kasutusele 1949. See oli täiendavaks ajendiks sinna kippuda. 2009. aasta on kavandatud rahvusvaheliseks astronoomiaaastaks. Üheks selle aasta valimise ajendiks on Galilei poolt 1609. pikksilmaga tegelemine. Samuti täitub juhulikult 60 aastat Palomari teleskoobi kasutamist.

Asusime teele küllaltki varakult, kuid siis ei osanud ma aimata, millise katsumuse ma kõigile korraldan. Palomari Observatooriumi kodulehel¹ on antud hinnanguliseks sõidu ajaks Los Angelesest 2 kuni 3 tundi. On antud ka kaart ja hoiatatud, et teistel kaartidel on sageli mitmesuguseid eksitusi. Teekonna esimesed paar tundi kulgesid ootuspäraselt ja tundus, et selle paarisaja kilomeetriga muutus ka taimestik. Nimelt oli üha rohkem näha kaktusi. Kui aga oli möödunud üle kolme tunni ja olime sõitnud pidevalt maksimaalse lubatud kiirusega, hakkas asi kahtlaseks muutuma. Siis selgus ka see, et ei ole mobiililevi. Lõpuks jõudsimme siiski kaardil antud vihjeteni ja selgus, et me ei olegi eksinud. Kui me arvasime, et oleme päris lähedal, hakkasime teed küsima, kuid kuni kohale jõudmiseni ei teadnud keegi observatooriumist midagi. Observatoorium on külastajatele avatud igal päeval 9.00-16.00 (välja arvatud 24. ja 25. detsembril). Visuaalselt tundus, et enamus külastajad on Mehhikost pärit. Informatsiooni jagama rakendatud teadurite puhul tundus, et nende peamiseks eesmärgiks on selgeks teha, et kunagi oli see kõige suurem teleskoop maailmas. Seda tegid nad sellise püüdlikkusega, et vahel oli tunne, nagu nad selles kahtleks.

Palomari Observatooriumi osas olin ma üldiselt teadlik, mida on oodata, kuid sellest hoolimata oli mulje sügavam, kui ma lootsin. Observatooriumile lähenemisel oli loodus uskumatult ürgne. Näiteks oli mägede nõlvadel hulgaliselt maha langenud põlispuid. Uskumatult ilusad olid puud, mille okstel sillerdasid suured jääkristallid. Seda, miks mõnede puude puhul selline nähtus esineb, ei osanud ma seletada ega olnud ka mahti järele küsida.

¹24. oktoobril 2007, on Palomari Observatooriumi kodulehel teade, et seoses äärmuslike tuleoludega on observatoorium suletud kuni uue teateni. Ametlikul Kalifornia lehel aga soovitatakse Palomari ümbruse elanikel kasutada observatooriumit varjumiseks. 26 oktoobril teatatakse ühe reservaaadi evakueerimisest observatooriumisse.

Parkla paikneb suure teleskoobi tornist veidi eemal ja vaatamata sellele et olime arvestanud madala temperatuuriga, näis pakane erakordne, kuigi temperatuur ei olnud eriti madal. Tornini jõudes tundus, et oleme läbi külmunud. Tornis oli temperatuur ilmselt veel madalam, kuna seda hoitakse sellisena, millist on oodata peale päikeseloojangut.

Teleskoobi juures näiteks meenutati, et kunagi oli vaatleja peafookuses juure, kuni see asendati gideerimiskaameraga. Kuigi mul oli loomulikult meeles, et olen korduvalt näinud pilte, kus vaatleja on peafookuses gideerimas, ei taibanud ma küsida, millal ta asendati.

Veidi üllatavana tundus, et suurte teleskoopide kõrval on täiesti arvestatav 10-cm robotteleskoop. Selline teleskoop on kättesaadav ka keskmisele amatöörile. Seega, kui ilmastikku mitte arvestada, on „maailmataseme“ saavutamine „kukepea“. Palomaris olevat keskmiselt 290 vaatlusööd. Observatooriumi rajamiseks vajalikud vahendid (1928. aasta hindades 6 000 000 USD) saadi Rockefeller'i fondilt.

Palomaris peetakse Bernhard Schmidti Eesti optikuks. Vastav plakat on ka seinal ja interneti kodulehel on sarnane selgitus. Eestis on aga ebamäärane suhtumine ja on arusaamatu, miks temale, kui kahekümnenda sajandi kõige kuulsamale optikule, ei pöörata väärilist tähelepanu. Arusaamine rahvusest on loomulikult Ameerikas teistsugune kui siin, aga siiski. . .

Valgusreostus olevat isegi seal tõsine probleem. Tagasiteel nägimegi mingit jubedalt tuledes säravat ehitist, mida me päeval isegi ei märganud. Mulle selgitati, et tegemist on kasiinoga, mis paikneb reservaaadi territooriumil, kus kehtivad suures ulatuses oma seadused. Ettevõtlikud inimesi leidub alati, et iga võimalust kasumi saamiseks kasutada. See, kui palju pööratakse Palomaris tähelepanu astronoomia populariseerimisele, nii et selles osas on meil veel arenguruumi ja pealegi ei ole see eriti kulukas.

Peale observatooriumi külastamist suundusime lähimasse toitlustusasutusesse, kus pakuti ainult taimetoitu, mis oli küllaltki harjumatu maitsega. Ma olin veendunud et verivorsti naljalt peale Eest kusagil ei sööda, kuid argentiina restoranis Los Angeleses võib seda süüa.

Kuigi ma ei saa öelda kui sageli oli Los Angeleses selge taevas (paaril korral sadas isegi vihma), võin ainult kinnitada, et tähti oli näha igal õhtul.

Igal argipäeval sõitsin ma kaasa lapselaste lasteaeda viimisel. Lasteaed paiknes üllatavalt kaugel. Igal hommikul sõitsime me mööda samas kohas seisvast mõnekümnest inimesest koosnevast rühmast. Selgus, et tegemist on tööst huvitatud inimestega ja kui kellelgi peaks tööjõudu vaja minema, saab sealt soodsalt. Lasteaia väravas oli turvamees. Mulle tundus, et kasvatajaid on lasteaias rohkem kui lapsi. Laste hulgas oli väga palju blondiine ja umbes pooled olid kaksikud. Lapsi tõid suhteliselt sageli kas isad või vanaemad. Lasteaia hoonete arhitektuurist võis aimata, et on arvestatud maavärinate ohtu. Lapsi viiakse lasteaeda mitte selleks, et neid kusagile ära sokutada, vaid et nad harjuks teiste lastega suhtlema.

Elamurajoon, kus ma elasin, paiknes kinnisel alal (ka Eestis hakkavad sellised tekki-ma, kuid ma pole siinsetesse kunagi sattunud). Elamurajooni sissesõidul on valve ja iga külaline peab teatama kelle juurde ta suundub ja ütlema parooli. Põhja-Ameerikas on selline eraldumine väga levinud.

Elamurajooni siseteedel sõideti väga aeglaselt. Oli ka ühine soojendusega basseini kompleks ja nii käidi ka jaanuaris seal suplemas. Lisaks sellele, et kõigil on oma aiad, on ka ühiskasutatavaid haljasalasid palju.

Lõuna-Kalifornia oli kunagi Hispaania mõjupiirkond, mida võib lisaks kohanimedele tajuda ka vanemas arhitektuuris. Hispaaniakeelse elanikkonna osakaal tundub samuti suur.

Kuna põhieesmärgiks oli lastega mängimine, siis oli ka loomulik käia Disneylandis.

Mina ei ole kunagi nii suurt rahvamassi juhtunud nägema (kui mitte arvestada seda kui palju oli vanasti laulupeol rahvast). Loomulikult ei saanud ma varem olla näinud sellist hulka atraktsioone (arvatavasti kõige rohkem maailmas), kuid ealisi iseärasusi arvestades, võtsin nende olemasolu lihtsalt teatavaks. Erandiks oli need, kus lastega kaasa minnes sattusin mõnesse atraktsiooni.

Sedapuhku tekkisid kummalised assotsatsioonid ideoloogia suhtes. Kuna Eestis praegu ametliku ideoloogiat ei ole, siis valitsev tarbeideoloogia on siin satanismi varjundiga kõlvatusekultus. Samal ajal on Ameerikas nähtav üldine veendumus, et kõik oma on absoluutselt parim. Hoolimata sellest, et vastavalt rahvusvahelisele tööjaotusele üldiselt toodetakse Aasias ja mujal tarbitaks, ei torganud see eriti silma. Selgelt avaldus ka erinev siinsest töösse suhtumine. Näiteks pereisa läks tööle tavaliselt veidi peale kella 6.00 ja tuli peale 21.00. Üldiselt tundub, et kui päikesepaistet on palju, on ka elu ilus, kui väga kõvasit pingutada. Loomulikult oli kurb mõelda, et jääb ainult lootus veel elus lapselapsi näha. Kuid kui meenutada millise kärbatanud seene kujuga on on Eesti rahvastiku püramiid ja selle paratamatud tagajärjed, siis neil on vähemalt lootust.

Foto 1: Jõudsime lõpuks siiski kohale.

Foto 2: 5-meetrise teleskoobi kuplialuse ruumi seintel on palju selgitavaid plakateid.

Foto 3: „Grupipilt “. Pärast 5-meetrise teleskoobi imetlemist.

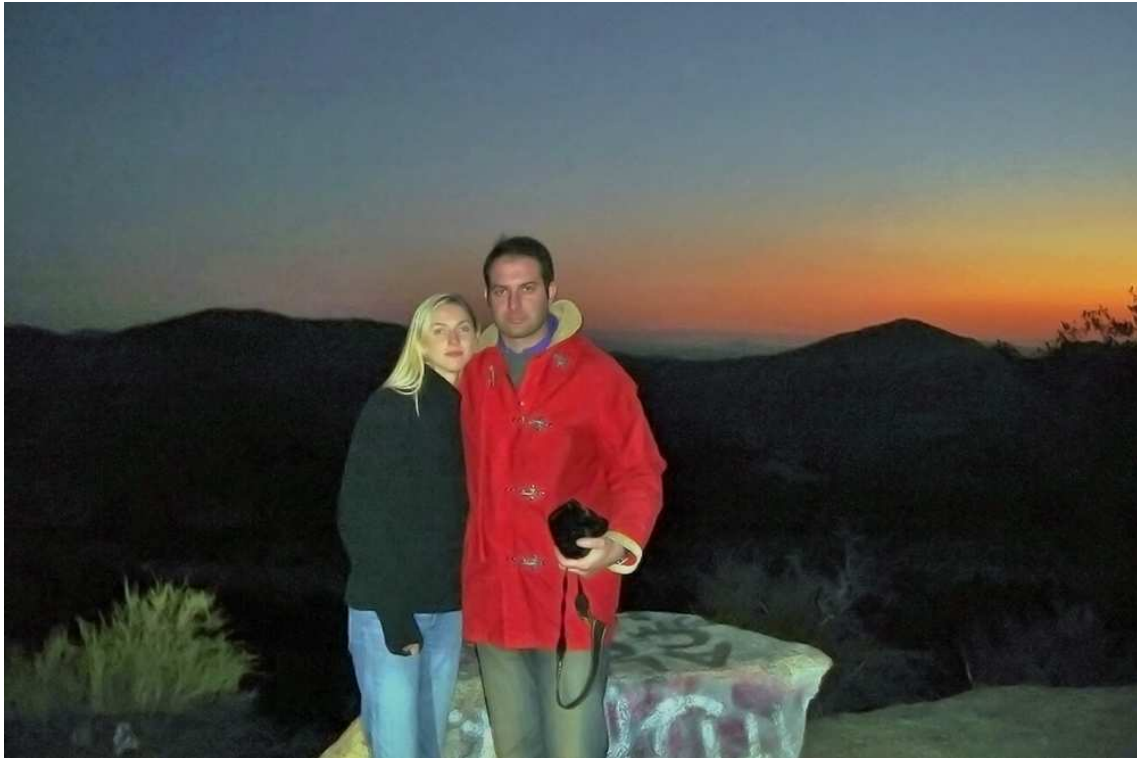

Foto 4: Tagasiteel hakkas kiiresti pimenema. Grafit teeäärsel kivil on sarnane siinsega

Foto 5: Koolibuss. Lapsi toimetatakse kooli veidi vanamoelise, kuid selle eest kõrgendatud ohutusega transpordiga.

Foto 6: Elamu keldrikorruse ehitamine Hollywoodis. Korrusmajad ehitatakse monoliit-raudbetoonist.

Foto 7: 1,5 tunnise autosõidu kaugusel saab ka lumega mängida.

Foto 8: Jäi mulje, et elamurajooni sisestel teedel võivad lapsed ka autoteel oma elektri-autoga sõita.

Foto 9: Ettevalmistused Disneylandi minekuks. Esiplaanil joogivee varu, kuigi minu inimkatsete põhjal on ka kraanivesi parem, kui see millega ma harjunud olen.

Foto 10: Juba Disneylandi sissepääsu juures võib aimata, kui palju seal on külastajaid

Foto 11: Pääsesime Disneylandi. Selleks ajaks olid juba lapsed piisavalt väsinud.